

خه‌یار و فرۆید

حه‌سه‌سه‌ید هه‌سه‌ن

مه‌لا به‌ختیار که ناو به ناو مامۆستایانی زانکۆی سلیمانی کۆ ده‌کاته‌وه و نامۆزگارییان ده‌کات، کتیبیکی به ناوینشانی «یاخی بوون له مۆژوو ۱۹۹۸» له وه‌لامی بیره‌وه‌ریه‌که‌کانی «سه‌ید کاکه‌»ی به قه‌ولی ئه‌و «نه‌خۆتنده‌وار و دوور له کاروانی رووناکبیری ل ۹» دا نووسیه‌وه، تیبیدا چه‌ندان هه‌له‌ی وای کردووه که ده‌شیت لای کم بکرتنه که‌سه‌ی ساتیریک.

سکرتری حیزبیک به‌لەم که ده‌ینوسی: تیبینی، ده‌یکرد به سێ له‌ته‌وه: تۆ بی نی، منیش یه‌کسه‌ر «دی دی تی»م بیر ده‌که‌وته‌وه. مه‌لا به‌ختیاریش که خۆی به نووسه‌ر و زمانزانی‌ش ده‌زانتیت، له نووسینی ناوینشانی کتیبه‌که‌یدا هه‌مان پتجازی رمچاو کردووه، ئه‌ویش: یاخیبوون که یه‌ک وشه‌یه، له ناوه‌ی‌استدا کردویه به دوو له‌تی تا پاده‌یه‌ک یه‌کسانه‌وه: یاخی له‌گه‌ل بوون.

چ قه‌یدی با سه‌رکرده‌یه‌ک نه‌خۆتنده‌وار بیت، کاره‌سات ئه‌وه‌یه پتیه‌ر بیسه‌واد بیت و خۆی به رووناکبیریکی مه‌زن بزانتیت! مه‌لا به‌ختیار چاره‌که سه‌ده‌یه‌ک زۆتره خه‌ریکی خه‌باتی سیاسیه، خه‌لکی خانه‌قینه که له‌وێ زامانی زال عه‌ره‌بیه و چه‌ندان جار له چه‌ندان حیزبدا که‌یشتووه‌ته لوکنه‌ی قوچه‌که‌کش، که‌چی چاریک له ل ۱۰۶ و جاریکی دیکه له لاپه‌ره ۱۰۹ ی کتیبه‌که‌یدا، له‌بری ته‌زکیه نووسیویتی: ته‌سکیه!

یان ده‌نووسیت: «له نه‌ستی هه‌ست پینه‌که‌راوی خۆیدا... ل ۱۷۰» له نیوان دوو که‌وانیشدا له بری نه‌ستی هه‌ست پینه‌که‌راو، نووسیویتی: اللاشعور. مه‌لایش هه‌ندێ جار ده‌که‌وته‌ کۆمی هه‌له‌وه، ئه‌وه‌تا ئه‌میش نه‌یزانیوه هه‌ست: «شعور» و نه‌ست: «لاشعور» و به پتی تێرامانه‌کانی ده‌بیت نه‌ستی هه‌ستیکراویش هه‌بێ، ئه‌میش تازه‌گه‌ریه له بواری ده‌روونناسیدا و له فرۆید، یۆنگ، فرۆم و لاکان، تیه‌پاندنه.

ناویروا و اتای «زۆریه‌ی موته‌لق» نازانتیت و ده‌یشخاته رسته‌وه، باسی سالی ۱۹۷۹ ده‌کات و ده‌نووسیت: «له پارێزگای که‌کووک زۆریه‌ی موته‌لق یه‌کیتی بوون. ل ۲۱۲» زۆریه‌ی موته‌لق «ببوورن بۆ مه‌لا به‌ختیاری روون ده‌که‌مه‌وه، ده‌نا مه‌زامن ئیوه‌ی خۆینه‌ر ده‌یزانن»، اتا: یه‌ک ده‌نگ له نیوه زۆتر. بۆ نمونه ئه‌گه‌ر ۲۱ کس به‌شداری ده‌نگدان بکهن و یازده‌یان ده‌نگ بۆ مه‌لا به‌ختیار بدن، ئه‌وه مانای زۆریه‌ی موته‌لقی له‌گه‌له. وه‌ک ده‌رده‌که‌وتت ناویروا زۆریه‌ی موته‌لق، به «الاکثریه‌ی الساحقه» تیه‌گه‌یشتووه، که به مانای زۆریه‌ی هه‌ره زۆر دیت.

هه‌روه‌ها ده‌نووسی: «له‌ناو چاره‌گه‌ی ده‌یمۆگرافیه‌تی خه‌لکه‌که‌یدا... ل ۲۴۱»

* demography زاراوه‌یه‌کی ئینگلیزیه، بۆیه عه‌ره‌بیه‌انه ته‌سریف نا‌کری.

* demo و اتا خه‌لک، graphy و اتا: نووسین و وینه‌کێشان.

* ده‌یمۆگرافی و اتا: زانیاری سه‌باره‌ت به دانیشتوان و چۆنیتی پتیه‌که‌وه ژیا‌نیان و ئه‌و گۆزینانه‌ی

به‌سه‌ریاندا دیت، له بابته‌تی: له‌دایکیبون، مردن و ژنه‌پنان.

* وهک به ناشکرا دیاره مه‌لا به‌ختیار مانای زاراوه‌که‌ی نه‌زانویه، دنا ده‌یزانی بیخاته رسته‌وه.

محهمه‌دی حاجی محموودیش له «پۆژژمیری پیتشمه‌رگه‌یه‌ک ۱۹۹۸»دا ئه‌گرچی کوردیه‌که‌ی له‌وی مه‌لا به‌ختیار ره‌سه‌نتره، به‌لام بروای به‌خاله‌ندی نییه و خوینهر هه‌ناسه‌ی سوار ده‌بیت ناگاته ویزگولیک. هه‌ندیک جاریش هه‌له‌ی له‌چه‌شنی ئه‌وانه‌ی مه‌لا به‌ختیاری کردووه. بۆ نموونه ده‌نوسیت: (به‌پاشکاوێ خۆمان هه‌شاردابوو تا ناشکرا نه‌بین. ل ۲۲۹) به‌پاشکاوێ ده‌لیم نووسه‌ر مانای به‌پاشکاوێ نه‌زانویه، بێجگه‌ له‌مه‌ ئینسان بۆیه‌ خۆی هه‌شار ده‌دا تا ناشکرا نه‌بێ، ئه‌گه‌رنا خۆی هه‌شار نادا.

محهمه‌دی حاجی محموود ده‌نوسیت: «شیروان شیروه‌ندی له‌مام جه‌لالی دابوو بزوتنه‌وه‌ یاداشتیکێ تیروته‌سه‌لیان داینی. ل ۲۴۰» وای بۆ ده‌جم مه‌به‌ستی له‌تیروته‌سه‌ل، توندوتیژ بیت. یاداشت، بیره‌وه‌ریه‌ که‌ «مذکرات»ی عه‌ره‌بیه‌یه، یادنامه‌ بۆ مذکره‌ له‌بارتیه‌.

هه‌روه‌ها ده‌نوسیت: «قادر جه‌باری و ئه‌بو شه‌هاب له‌سه‌ریانیک بوون سوئغه‌ منیش چووم بۆ ئه‌وێ.

ل ۴۲۴» سوئغه: مه‌به‌ستی له‌سوئغه‌یه، که‌ به‌کوردی ده‌بیت به: به‌ریکه‌وت.

کاکه‌ حه‌مه‌ وه‌کوو نووسییوتی دوو شایه‌تی هه‌یه: «سوار ناغا و عه‌زیز به‌گ» که‌ «رۆژیکیان له‌پلنگان فه‌رده‌یه‌ خه‌پاری خواردووه. ل ۳۰۶» ئه‌مه‌ جیتی باوه‌ره، به‌لام ئه‌وه‌ سه‌یره‌ له‌ ۲۰ی کتێبه‌که‌یدا له‌بری ئاوده‌ستخانه‌ ده‌نوسیت: (W.C)

water به‌مانای ئاو دیت و closet یش ئه‌و «خانه»یه‌ ده‌گرته‌وه‌ که‌ ئینسان ده‌ستی تێدا به‌ ئاو ده‌گه‌ینیت. تۆ له‌وه‌ی گه‌رچ کاکه‌ حه‌مه‌ ئه‌وانه‌ ده‌زانیت یان نا، چونکه‌ به‌خه‌باتی خۆی فیری نووسین و خویندن بووه و خۆی به‌ زمان‌زانیش نازانیت، پرسیاره‌که‌ ئه‌وه‌یه: ئایا کوردیک به‌ رۆژیک فه‌رده‌یه‌که‌ خه‌پار بخوات، به‌ ئاوده‌ستخانه‌ ده‌لیت: W.C?